

**MAGYAR REGÉNYÍRÓK KÉPES
KIADÁSA. SZERKESZTETTE ÉS
BEVEZETÉSEKKEL ELLÁTTA
MIKSZÁTH KÁLMÁN**

Published @ 2017 Trieste Publishing Pty Ltd

ISBN 9780649371549

Magyar regényírók képes kiadása. Szerkesztette és bevezetésekkel ellátta Mikszáth Kálmán by Kálmán Mikszáth

Except for use in any review, the reproduction or utilisation of this work in whole or in part in any form by any electronic, mechanical or other means, now known or hereafter invented, including xerography, photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, is forbidden without the permission of the publisher, Trieste Publishing Pty Ltd, PO Box 1576 Collingwood, Victoria 3066 Australia.

All rights reserved.

Edited by Trieste Publishing Pty Ltd.
Cover @ 2017

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, re-sold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior consent in any form or binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.triestepublishing.com

KÁLMÁN MIKSZÁTH

**MAGYAR REGÉNYÍRÓK KÉPES
KIADÁSA. SZERKESZTETTE ÉS
BEVEZETÉSEKKEL ELLÁTTA
MIKSZÁTH KÁLMÁN**

MAGYAR REGÉNYÍRÓK

KÉPES KIADÁSA

Szerkeszti és bevezetésekkel ellátja

MIKSZÁTH KÁLMÁN

34. KÖTET

ANATOLE

írta

TOLDY ISTVÁN

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1906

ANATOLE

REGÉNY

IRTA

TOLDY ISTVÁN

CSERNA KÁROLY RAJZAIVAL

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1906

PH
2176
Mg.
köt. 34

Minden jog fenntartva.

Franklin-Társulat nyomdája.

TOLDY ISTVÁN.

1844—1879

1844-ben született, s minthogy a Toldy Ferencz fia volt, nevezetes írók és államférfiak környezetében nőtt fel, szabadabb, nyitottabb gondolatvilágban. Szép szál barna ifju volt, hatalmas vállakkal, mint egy Herkules, fekete szemeiből izzó fény lövelt ki, izmait erő feszítette. Ha a regebeli erős Toldy fia volna, akkor sem esik vala messze a fájától.

De így sem esett. Már joghallgató korában elárulta hajlamait az irodalom iránt és a tehetségét hozzá. Mindamellet nem hanyagolta el a komoly tanulmányokat sem, felváltva mélyedt el Európa nagy gondolkozóinak és szépíróinak remekeibe; írónak készült, de olyan fajtának a minő az atyja házánál megfordult Eötvös József vagy Kemény Zsigmond volt, hogy egyébre is lehet használni.

Különben sokoldalúsága, úgy testi mint lelki ügyességekben úgyszólván a Jókai hőseihez tette hasonlónvá. Bálban első tánczos, a kávéházi asztalnál első disputáló, asszonyok közt a fő-fő udvarló, víg pajtások közt a legbohóbb fiu, tanácskozó helyen a leghiggadtabb fej, párbajnál a legjobb vivó, szóval mintaképe a fiatal óriásnak, akiből egykor nagy portentum lesz — ha az isten is úgy akarja.

Az isten azonban nem akarta úgy. Megadott neki mindent, a mihez a nagy szereplésnél szüksége lehet, csak időt nem adott neki eleget.

De az aránylag csekély idő daczára is szinte teljesen bevégzett egyéniséget és jelentékeny nyomokat hagyott. Pedig abból a kis idejéből is, ami számára engedve volt, elcsipegetett valamennyit a gondviselés. Mire iskolai tanulmányait bevégezte, nyélbe ment a Deák-féle kiegyezés a király és nemzet közt, megnyílt a közpálya a magyar ifjak előtt. Az pedig olyan furcsa idő volt, hogy nem a hivatalokat keresték, hanem a hivatalnokokat. A fogalmazni tudó művelt ifjakra kötelességül hárult odaülni az üres asztalokhoz a büroókban és végezni az ország dolgát. Toldy Pista is beállt 1867-ben fogalmazónak a belügyminisztériumba, néhány hónap múlva titkár lett (akkor még egy hónaphól állt egy esztendő a ranglétra világában). Később a miniszterelnökségben, majd az új törvény-előkészítő-bizottságban szolgált. E közben állandó munkásságot fejtett ki a lapokban, Pulszky Ágosttal együtt szerkesztette az «1848» című lapot, melyben úgy a publicisztikai, mint a szépirodalmi közlemények közt kicsillogott az, amit ő írt. Temperamentumos író volt erős egyéniséggel, élénkséggel, bátor határozott hang és bizonyos francziás eszrit jellemezte írásait. Nem az óvatos vagy rétvázó emberek sorához tartozott. Egyenesen csörtetett a céljai felé ungon-berken keresztül, nem törődve vele, hogy útközben valamit, vagy valakit feltaszít. Különösen a klerikalizmust és jezsuitizmust üldözte

hevesen. A Pulszky-féle lap megszűntével a *Századunk* majd a *Reform* főmunkatársa, de itt se fejthetvén ki eszméit szabadon, saját lapra vágyott, a mit végre 1875-ben Lónyay tett neki lehetővé, miután a *Választások előtt* című röpiratából megismerte, mekkora erő lüktet tollában. 1875-ben kilépett az államszolgálatból, s alapította a *Nemzeti Hírlap*-ot abban a kis formátumban, melyet azóta úgyszólván az összes magyar ujságok felvettek.

Toldy előtt a *Figaro* lebegett mint minta, de teljesen utánozni nem akarta, mert érezte, hogy a magyar ünnepélyes természet nem veszi be a bohó tréfa alakjában feltálat komoly dolgokat, tehát bizonyos mérséklettel kezdte a reformot, hogy a politikai és társadalmi kérdések hagyományoszerűen végtelenül unalmas, száraz és élvezhetlen pertraktálási módjába egy kis zamatot, elevenséget, játszi-ságot, színt, sőt illatot vegyítsen, úgy akarva fokozni a lanyha olvasási kedvet, mint a fortélyos franczia szakácsok az étvágyat, azzal, hogy a nem kívánatos, megunt husokat különböző ízű és színű mártásban adják fel. Hogy a politikai czikkek szürke, nehézkes, ódon ruháikból kiszabadultak, az ő — nem merem mondani — érdeme, mert talán kár volt úgy nem hagyni, de legalább jelentőségének bizonyítéka.

A hírlapírói teendők mellett lázasan dolgozott szépirodalmi művein, mintha tudná, hogy sietnie kell, roppantul sietnie. Irt novellát, regényt, színművet, a jezsuiták bűneiről elterjedt vaskos könyvet, röpiratokat a kiegyezésről, a katolikus autonomiáról,

a politikai szónoklatról kézikönyvet adott ki, az akadémiának lefordította Mommsent.

Legnagyobb sullyal esnek a serpenyőbe működésének mérlegelésénél színművei, melyek francziászkodó modorban egy-egy társadalmi kérdést vetnek fel. Toldy nem szövevényesen font meséket alakít át színdarabokká, hanem liberális vezérozikkeket önt át mesékké. Egyik drámája *Livia* plane valóságos antiklerikális támadás. Színművei jelentékeny sikert arattak a Nemzeti Színházban, némelyek hosszú időig maradtak a repertoire-on mint az *Új emberek* *A jó hazafiak*. Elbeszélő művei, s ezek közt kivált *Anatole* regénye, mely 1872-ben jelent meg, élénk hatást keltettek a közönségben és az irodalmi körökben. A Kisfaludy Társaság mindjárt az *Anatole* megjelenése után, 1873-ban, sietett őt egyik üres székébe ültetni.

Egy másik szék pedig (s erre vágyott nagyon) a parlamentben szinte elkerülhetetlen volt már — hiszen a politikusok egy Gambettát vártak benne, ahogy az írók egy ifj. Dumast. És mindez szépen lassan kezdett a teljesülés felé menni, midőn 1879-ben egy zuzmarás téli reggelen váratlanul rálehel a kaszás csontember és se Dumas sem Gambetta nem jöhetett többet elő — hanem Toldy István is elment.

Mikszáth Kálmán.